

Chambre des Représentants

SESSION 1975-1976

15 OCTOBRE 1975

PROPOSITION DE LOI

relative au contrat d'agence commerciale.

(Déposée par M. Cudell.)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Nul ne conteste l'importance du rôle des agents commerciaux dans le circuit de la distribution. Forme évoluée et adaptée du contrat. Je commission réglé par notre Code de commerce, l'agence commerciale est véritablement le chaînon qui relie l'acheteur au fournisseur. De plus en plus fréquemment, le producteur établi à l'étranger recourt à l'agent commercial pour introduire et faire connaître ses produits sur le marché belge. Il s'épargne ainsi les frais d'installation et réduit au minimum les risques inhérents à toute implantation nouvelle. L'agent de son côté s'oblige à mettre tout en œuvre pour promouvoir la vente des articles dans la clientèle qu'il s'est attachée ou qu'il créera. Cette clientèle constitue l'élément patrimonial le plus important, au point de pouvoir affirmer que la valeur d'une agence se confond pratiquement avec l'importance de sa clientèle. On conçoit parfaitement que l'agent cherche à sauvegarder ses droits sur cette clientèle de la manière la plus complète et la plus efficace. Cette protection, il ne la trouve dans aucune loi spécifique.

Jusqu'à présent, en effet, le législateur ne s'est guère préoccupé de cette catégorie d'intermédiaires. Alors que les concessionnaires exclusifs se trouvent protégés par la loi du 27 juillet 1961 sur la résiliation unilatérale des concessions de vente exclusive à durée indéterminée, et qu'au terme de plusieurs années d'efforts, les représentants employés ont vu leurs revendications aboutir dans la loi récente encore du 30 juillet 1963, rien de semblable n'a encore été réalisé en faveur des agents commerciaux. Cependant, les motifs qui ont milité en faveur de l'adoption des deux lois précitées valent tout autant pour les agents commerciaux. L'insécurité juridique dans laquelle ils se trouvent, en cas notamment de résiliation de contrat par la firme présentée, a été maintes fois mise en lumière.

Tout ce qui a été dit à propos des abus de droit de la part des concédants et des injustices dont les concession-

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1975-1976

15 OKTOBER 1975

WETSVOORSTEL

betreffende de handelsagentuurovereenkomst.

(Ingediend door de heer Cudell.)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Het belang van de rol der handelsagenten in de distributie wordt algemeen erkend. De handelsagentuur is, als geëvolueerde en aangepast vorm van de door ons Wetboek van koophandel geregelde commissiehandel, werkelijk de schakel tussen koper en leverancier. Het gebeurt steeds vaker dat in het buitenland gevestigde producenten een beroep doen op een handelsagent om hun produkten op de Belgische markt te introduceren en kenbaar te maken. Aldus spaart hij de installatiekosten uit en beperkt hij de risico's, die elke nieuwe vestiging met zich brengt, tot een minimum. Zijnerzijds verplicht de agent zich ertoe alles in het werk te stellen om de verkoop van de artikelen bij zijn huidige of toekomstige clientèle op te voeren. Die clientèle is het voornaamste bestanddeel van het patrimonium, bij zover dat men wel mag beweren dat de waarde van een agentschap praktisch overeenkomt met de belangrijkheid van de cliënteel. Het is heel goed te begrijpen, dat de agent de volledigst en doeltreffendst mogelijke vrijwaring van zijn rechten op die clientèle nastreeft. Hij vindt bescherming in geen enkele specifieke wet.

Tot op heden heeft de wetgever immers nog geen aandacht geschonken aan die categorie van tussenpersonen. Terwijl de concessiehouders van alleenverkoop beschermd zijn door de wet van 27 juli 1961 betreffende eenzijdige beëindiging van de voor onbepaalde tijd verleende concessies van alleenverkoop, en de eisen van de loontrekkende vertegenwoordigers na jarenlange strijd zijn ingewilligd bij de nog niet zo oude wet van 30 juli 1963, kwam nog niets dergelijks tot stand voor de handelsagenten. De redenen, op grond waarvan beide voornoemde wetten zijn goedgekeurd, gelden nochtans evenzeer voor de handelsagenten. Reeds vaak is de juridische onzekerheid, waarin zij met name bij verbreking van de overeenkomst door de vertegenwoordigde firma verkeren, in het licht gesteld.

Al wat gezegd is over het rechtsmisbruik door de concessieverleners en over de onrechtvaardigheden waarvan de

naires n'étaient que trop souvent les victimes, pourrait s'appliquer, *mutatis mutandis*, aux agents commerciaux. Ne disposant d'aucun instrument légal adéquat (1), les tribunaux, confrontés avec des problèmes issus de l'exécution ou de la résiliation d'un contrat d'agence, ne peuvent que puiser dans les règles du droit commun des solutions empiriques, ne permettant pas de dégager des règles juridiques valables pour tous les cas.

A cette situation déplorable, nous avons jugé nécessaire de porter remède en déposant, le 28 novembre 1961, une proposition de loi établissant un statut des agents commerciaux (2). Cette proposition avait été élaborée en accord et sur l'avis de certaines organisations professionnelles belges, d'agents, courtiers et intermédiaires du commerce.

Elle définissait la profession d'agent commercial et proposait des solutions aux trois principaux problèmes inhérents à ce genre de contrat, à savoir : sa durée et les conditions dans lesquelles il peut y être mis fin, le droit à la commission et sa mise en paiement, la réparation du préjudice subi par l'agent en cas de rupture. En raison d'un ordre du jour particulièrement chargé, le Parlement n'eut pas l'occasion de se pencher sur ce texte. Entre-temps, deux faits susceptibles d'influer sur le sort de cette proposition intervinrent : la discussion et l'adoption de la loi du 30 juillet 1963 sur les représentants de commerce et les travaux de la Commission pour l'unification du droit dans le Benelux, commission officielle fonctionnant sous l'égide du Ministère de la Justice. On peut affirmer que ces deux faits nous obligeaient, en tout état de cause, à réexaminer la question.

C'est à ces derniers que le présent texte sera applicable. Il convient de souligner que si la loi du 30 juillet 1963 était une réaction contre certaines situations équivoques nées d'une convention de représentation et dont les représentants furent parfois les victimes, il serait excessif de vouloir imposer à tout prix à des indépendants un statut qui leur dénie toute liberté dans l'exercice de leur profession et ne tient aucun compte des réalités. Le but que nous poursuivons tend essentiellement à sauvegarder les droits des agents commerciaux, tout en leur assurant pleine et entière liberté d'action. En outre, nous avons voulu laisser aux parties le libre choix du régime juridique applicable à leurs conventions, et dissiper toute équivoque et tout malentendu sur la nature du lien contractuel qui les unit. Considérée sous cet angle, nous estimons que cette initiative sera également de nature à rassurer les firmes désireuses de confier la représentation de leurs produits à des agents belges et contribuera, en définitive, à favoriser l'économie belge tout entière. Il ne faut pas perdre de vue, en effet, que, par la suppression progressive des entraves à la libre circulation des produits et à la libération des restrictions en matière de droit d'établissement, les règlements du Marché Commun ne peuvent qu'inciter de plus en plus les firmes

concessionnaires, mais al te vaak het slachtoffer waren, zou *mutatis mutandis* kunnen toegepast worden op de handelsagenten. Bij gemis van enige gepaste wetsbepaling (1) kunnen de rechtbanken, ten aanzien van de vraagstukken in verband met de uitvoering of de opzegging van een agentuurovereenkomst, slechts in de regels van het gemeen recht empirische oplossingen zoeken, waaruit geen regels kunnen worden afgeleid die als rechtspraak voor alle gevallen gelden.

Wij hebben het nodig geacht die betreurenswaardige toestand te verhelpen door op 28 november 1961 een wetsvoorstel in te dienen tot instelling van een statuut van de handelsagenten (2). Dit voorstel was uitgewerkt in overleg met en volgens het advies van bepaalde Belgische beroepsverenigingen van handelsagenten, makelaars en tussenpersonen.

Dar voorstel omschreef het beroep van handelsagent en gaf oplossingen aan voor de drie voornaamste problemen die inherent zijn aan dat soort contract : de duur ervan en de voorwaarden waaronder het kan worden beëindigd, het recht op commissie en de uitbetaling ervan, vergoeding van de schade van de agent bij contractbreuk. Wegens overlast van de agenda had het Parlement de gelegenheid niet het voorstel te onderzoeken. Ondertussen traden twee feiten op die het lot van dit voorstel konden beïnvloeden : de bespreking en de goedkeuring van de wet van 30 juli 1963 op de handelsvertegenwoordigers en de werkzaamheden in de Commissie voor de eenmaking van het recht in Benelux, een officiële commissie die werkt onder de leiding van het Ministerie van Justitie. Men mag zeggen dat die twee feiten ons noopten om het probleem in elk geval opnieuw te onderzoeken.

Vooreerst diende het toepassingsgebied van het voorstel duidelijk te worden omlind ten opzichte van dat van de wet van 30 juli 1963, welke zich immers niet inlaat met bepaalde categorieën van tussenpersonen die vermeld zijn in artikel 2, onder wie : « de tussenpersoon die zijn orders vrij kan doorgeven aan wie hij wil, en in het algemeen, de handelsagent die tegenover zijn opdrachtgever verbonden is door een aannemingsovereenkomst, een bezoldigde lastgeving of enig ander contract krachtens hetwelk de handelsagent niet onder het gezag van zijn opdrachtgever optreedt ».

De honderdjarige tekst zal op hen toepasselijk zijn. Er zij onderstreept dat de wet van 30 juli 1963 een reactie was tegen sommige, uit een vertegenwoordigingsovereenkomst voortvloeiende dubbelzinnige toestanden, waarvan de vertegenwoordigers soms het slachtoffer waren. Doch het ware overdreven om die reden de vertegenwoordigers absoluut een statuut te willen opdringen, dar hun alle vrijheid ontnemt bij de uitoefening van hun beroep en geen rekening houdt met de werkelijkheid. Wij willen vooral de rechten van de handelsagenten vrijwaren zonder aan hun vrijheid van handelen ook maar in het minst te raken bij de keuze van de op hun overeenkomsten toepasselijke rechtsregeling en allerlei dubbelzinnige opvatting of misverstand te laten bestaan over de aard van de contractuele band die hen verbindt. Wij menen dar ons initiatief, in dar licht beschouwd, een geruststelling zal betekenen voor de firma's die de vertegenwoordiging van hun producten aan Belgische agenten wensen toe te vertrouwen, zodat her uitendelijk ons ganse bedrijfsleven zal ten goede komen. Er mag immers niet uit her oog verloren worden dat de verordeningen van de Gemeenschappelijke Markt, ingevolge de geleidelijke opheffing van de hinderpalen die het vrije verkeer van goederen in de weg staan, en van de be-

(1) Il a été jugé que la loi du 27 juillet 1961 sur les concessions exclusives n'est pas susceptible d'application extensive par analogie (Comm. Bruxelles, 12 juillet 1962).

(2) Doc. parl. Chambre, session 1961-1962, n° 217/1.

(1) Er is geoordeeld dat de Wet van 27 juli 1961 op de concessies van alleenverkoop niet vatbaar is voor ruimere toepassing naar analogie (Kooph. Brussel, 12 juli 1962).

(2) Parl., Srub., Kamer, zitting 1961-1962, n° 217/1.

étrangères, à installer dans notre pays des filiales ou des succursales, au détriment de nos propres entreprises nationales.

D'autre part, il eut été vain de proposer un texte qui ne tiendrait pas compte des travaux de la Commission Benelux précitée. Celle-ci propose, en effet, un ensemble de règles assez strictes concernant les droits et obligations des parties au contrat d'agence.

La présente proposition est le fruit d'une intense et étroite collaboration entre des représentants des organisations professionnelles belges et néerlandaises. De nombreuses séances ont été consacrées à l'étude du projet Benelux qui fut confronté avec la proposition de loi qui a été déposée en 1961 (Doc. parL. Chambre, session 1961-1962, n° 217/1).

En déposant ce texte, les soussignés ont conscience de remplir un devoir envers les agents commerciaux qui attendent depuis tant d'années qu'une loi consacre leurs droits et leur restitue la confiance en l'avenir, stimulant de toute activité humaine.

G. CUDELL.

PROPOSITION DE LOI

Article 1.

Le contrat d'agence commerciale est celui par lequel l'une des parties, l'agent commercial, s'engage en contrepartie d'une rémunération convenue, à prospecter la clientèle en vue de négocier, hormis les assurances, au nom et pour compte de l'autre, le représenté, sans être soumis à l'autorité de ce dernier.

Art.2.

Lorsque la convention n'a pas fait l'objet d'un écrit, elle est présumée conclue pour une durée indéterminée et est soumise aux dispositions de la présente loi, y compris celles qui ne sont que supplétives.

Art.3.

L'agent doit veiller aux intérêts du représenté avec la diligence requise d'un bon commerçant.

Il doit donner au représenté tous renseignements nécessaires et notamment l'informer sans tarder de toutes les affaires qu'il a négociées ou conclues pour lui.

Art.4.

L'agent commercial a le droit d'accepter d'autres représentations non concurrentes, sans avoir à en référer au représenté.

Pour l'exécution de sa mission, l'agent peut recourir à de sous-agents rémunérés par lui.

perkingen inzake vestigingsrecht, de buitenlandse firma's, er sreed meer zullen toe aanzetten om in ons land dochterondernemingen of bijhuizen op te richten ten nadele van onze eigen nationale ondernemingen.

Bovendien zou het geen zin gehad hebben een tekst voor te stellen die geen rekening houdt met de werkzaamheden van voornoemde Beneluxcommissie. Deze stelt immers vrij strenge voorschriften voor in verband met de rechten en verplichtingen van de bij de agentuurovereenkomst betrokken partijen.

Het onderhavige voorstel is het resultaat van een intense en nauwe samenwerking tussen de vertegenwoordigers van de Belgische en Nederlandse beroepsorganisaties. Talrijke vergaderingen werden gewijd aan een studie waarin het Beneluxontwerp wordt vergeleken met het in 1961 ingediend wetsvoorsrel (ParL. Stuk van de Kamer, zitting 1961-1962, n° 217/1).

De ondergetekenden hebben her gevoelen dat zij, door deze tekst voor te leggen, een verplichting nakomen ten opzichte van de handelsagenten die sedert zoveel jaren op een wet wachten, waarin hun rechten worden vastgesteld en die hun opnieuw vertrouwen schenkt in de toekomst, die de stimulans van alle menselijke activiteiten is.

WETSVOORSTEL

Artikel 1.

De handelsagentuurovereenkomst is de overeenkomst waarbij de ene partij, de handelsagent, zich ertoe verbindt tegen een overeengekomen beloning een cliënteel te bezoeken om ten behoeve van de andere partij, de principaal, handelsverrichtingen - verzekeringen uitgezonderd - te bemiddelen en op diens naam en voor diens rekening eventueel af te sluiten, zonder dat hij aan diens gezag onderworpen is.

Art.2.

Indien de overeenkomst niet schriftelijk is vastgesteld, wordt zij geacht voor een onbepaalde duur te zijn gesloten en valt zij onder de bepalingen van deze wet, ook onder die welke slechts van aanvullende aard zijn.

Art.3.

De agent moet de belangen van de principaal behartigen met de zorgvuldigheid van een goed koopman.

Hij is verplicht de principaal alle nodige inlichtingen te verstrekken en in het bijzonder onverwijld kennis te geven van de overeenkomsten die hij voor hem heeft bemiddeld of gesloten.

Art.4.

De handelsagent heeft het recht andere, niet concurrerende vertegenwoordigingen aan te nemen en hoeft de principaal daarover niet te raadplegen.

Voor de uitvoering van zijn taak kan de agent een beroep doen op door hem bezoldigde subagenten.

Art. 5.

Toute convention du ducreire mettant à charge de l'agent des risques pécuniaires ne peut garantir que la solvabilité des tiers et doit être constatée par écrit.

Elle ne concerne que les affaires que l'agent a négociées ou conclues, à l'exclusion de celles qui ont été traitées directement par le représenté.

Elle ne peut avoir effet qu'à concurrence d'une somme égale au double de la commission afférente aux créances irrécouvrables à charge des tiers.

Elle cessera d'avoir effet si le représenté modifie les conditions initiales de l'affaire négociée ou conclue par l'agent.

Art. 6.

Le représenté doit mettre à la disposition de l'agent tout ce qui est normalement nécessaire à l'exécution de la représentation qui lui est confiée.

Il est tenu d'avertir l'agent sans délai s'il prévoit que les affaires ne seront ou ne devront être conclues que dans une mesure sensiblement moindre que celle à laquelle l'agent pourrait normalement s'attendre.

Art. 7.

L'agent a droit à la commission convenue ou, à défaut de convention, à la commission usuelle pour les affaires conclues pendant la durée du contrat d'agence:

1°) lorsque l'affaire a été conclue à l'intervention de l'agent;

2°) lorsque l'affaire a été conclue avec un client que l'agent avait déjà précédemment amené pour une transaction similaire;

3°) lorsqu'il a été convenu que l'agent agira seul dans un secteur déterminé ou auprès d'une clientèle déterminée et que l'affaire a été conclue avec une personne établie dans ce secteur ou appartenant à cette clientèle.

Lorsqu'il est convenu que l'agent interviendra dans un secteur déterminé ou auprès d'une clientèle déterminée, il est présumé, sauf preuve contraire, jouir de l'exclusivité dans ces limites.

L'agent a droit à une rémunération équitable pour l'activité préparatoire relative aux affaires qui n'ont été conclues qu'après la cessation du contrat d'agence. Les dispositions de la présente loi concernant la commission sont applicables à cette rémunération.

Art. 8.

La commission est due sur tout ordre accepté par le représenté.

Tout ordre est présumé accepté, sauf refus ou réserves formulés par écrit par le représenté, à son agent, dans le délai fixé par le contrat. A défaut de fixation, ce délai est de un mois.

La commission ne sera pas due si l'ordre n'a pu être exécuté par la faute de l'agent ou si le représenté démontre que l'inexécution de l'ordre résulte d'un cas de force majeure.

Art. 5.

De de credereovereenkomst waardoor een geldelijk risico ten laste van de agent wordt gelegd, waarborgt slechts de solventie van derden en moet schriftelijk worden vastgelegd.

Zij slaat slechts op de overeenkomsten welke de agent heeft bemiddeld of gesloten, met uitsluiting van die welke rechtstreeks door de principaal zijn behandeld.

Zij heeft slechts uitwerking tot beloop van het dubbele van het commissieloon dat verbonden is aan de onverhaalde bare vorderingen ten laste van derden.

Zij heeft niet langer uitwerking wanneer de principaal de oorspronkelijke voorwaarden van de door de agent bemiddelde of gesloten overeenkomst wijzigt,

Art. 6.

De principaal moet de agent laten beschikken over alles wat normaal nodig is voor de uitvoering van de hem toevertrouwde vertegenwoordiging.

Hij is verplicht de agent zonder verwijl te waarschuwen, indien hij voorziet dat er werkelijk minder overeenkomsten zullen of mogen gesloten worden dan de agent normaal mocht verwachten.

Art. 7.

De agent heeft recht op het overeengekomen commissieloon of, bij gemis van overeenkomst, op het gebruikelijke commissieloon voor de zaken die tijdens zijn agentschap zijn afgesloten.

1°) wanneer de zaak is afgesloten door toedoen van de agent;

2°) wanneer de zaak is afgesloten met een klant die de agent reeds vroeger had aangebracht voor een dergelijke transactie;

3°) wanneer is overeengekomen dat de agent het uitsluitende recht heeft voor een bepaalde sector of een bepaalde clientèle en de zaak is afgesloten met een persoon die in bedoelde sector gevestigd is of tot die clientèle behoort.

Is overeengekomen dat de agent in een bepaalde sector of bij een bepaalde clientèle werkzaam zal zijn, dan wordt hij, behoudens tegenbewijs, geacht daartoe met uitsluiting van anderen bevoegd te zijn.

De agent heeft recht op een billijke beloning voor de voorbereiding van overeenkomsten die pas na het einde van de agentuurovereenkomst tot stand komen. De bepalingen van deze wet betreffende het commissieloon zijn van toepassing op die beloning.

Art. 8.

Het commissieloon is verschuldigd voor iedere order die door de principaal is aanvaard.

Iedere order wordt vermoed aanvaard te zijn, behoudens weigering of voorbehoud welke door de principaal aan zijn agent binnen een in de overeenkomst bepaalde termijn schriftelijk medegedeeld moeten worden. Is deze termijn niet bepaald, dan bedraagt hij een maand.

Het commissieloon is niet verschuldigd als de order niet kon worden uitgevoerd door de schuld van de agent of als de principaal bewijst dat de niet-uitvoering van de order het gevolg is van overmacht.

Art. 9.

Le représenté remet à l'agent avant la fin du mois suivant celui au cours duquel l'ordre a été entièrement ou partiellement exécuté, un relevé comportant tous les éléments permettant le calcul des commissions et, à la demande de l'agent, les doubles des factures, des quittances ou de tous autres documents probants.

Les parties peuvent convenir par écrit d'autres périodicités de délivrance du relevé qui ne pourront cependant excéder trois mois.

L'agent a le droit d'exiger du représenté la production, sans déplacement, des documents justificatifs nécessaires.

Il peut se faire assister à ses frais, par un expert agréé par le représenté ou, à défaut d'agrément, désigné par le président du tribunal.

Toutefois, les parties peuvent convenir par écrit que la production des documents justificatifs sera faite à une personne désignée dans le contrat, qui ne pourra se trouver dans des liens de subordination, à l'égard de l'une ou de l'autre des parties; si cette personne ne remplit pas sa mission, il sera pourvu à son remplacement par le président du tribunal compétent.

La production des documents justificatifs par le représenté se fait sous l'obligation pour l'agent et les personnes visées aux alinéas précédents, d'en garder le secret. Ces dernières ne sont cependant pas tenues au secret à l'égard de l'agent en ce qui concerne un élément prévu à l'alinéa premier.

Art. 10.

Sauf stipulations contraires, la commission est exigible 15 jours après l'envoi du relevé visé à l'article 9. Si l'exécution de l'ordre est partielle ou échelonnée, la commission est exigible dans les mêmes conditions au prorata de la partie exécutée.

Art. 11.

Si, par le fait du représenté et sans que celui-ci puisse invoquer la force majeure, l'agent n'a pu exécuter sa mission dans des conditions normales, il aura droit à une compensation équitable.

Cette compensation ne sera pas due si le représenté peut justifier l'inexécution totale ou partielle par la survenance de circonstances imprévisibles et indépendantes de sa volonté.

Pour le calcul de cette compensation, le juge prendra comme base le montant des commissions promérites durant les 12 mois précédents ainsi que tous autres éléments pertinents.

Art. 12.

Si le contrat d'agence, conclu pour une période déterminée, continue à être exécuté après l'expiration de son terme, il est réputé renouvelé aux mêmes conditions mais pour une durée maximum d'un an.

Cette règle est applicable aux prorogations tacites ultérieures.

Art. 13.

Si le contrat d'agence est conclu pour une durée indéterminée ou pour une durée déterminée avec faculté de dénon-

Art. 9.

Vóór het einde van de maand na die waarin de order geheel of gedeeltelijk is uitgevoerd, verstrekt de principaal aan de agent een opgave van alle gegevens ter berekening van het commissieloon en, zo de agent erom verzoekt, een tweede exemplaar van de facturen, de kwijtschriften of gelijk welke andere bewijsstukken.

De partijen kunnen voor het verstrekken van de opgave bij schriftelijke overeenkomst andere periodieke tijdperken bepalen, die echter niet meer dan drie maanden mogen bedragen.

De agent heeft het recht te eisen dat de principaal hem, zonder zich te verplaatsen, inzage verleent van de nodige bewijsstukken.

Hij kan zich op zijn kosten doen bijstaan door een deskundige, die door de principaal is aanvaard of, bij afwijzing, door de voorzitter van de rechtbank is aangewezen.

Nochtans kunnen partijen schriftelijk overeenkomen dat de inzage van de bewijsstukken zal worden verleend aan een in de overeenkomst aangegeven persoon die niet ongeschikt mag zijn aan een van beide partijen; indien deze persoon zijn opdracht niet vervult, zal de voorzitter van de bevoegde rechtbank een plaatsvervanger aanwijzen.

Het verlenen van inzage van de bewijsstukken door de principaal geschiedt onder verplichting tot geheimhouding door de handelsagent en de in de vorige leden vermelde personen. Deze laatsten zijn echter niet verplicht tot geheimhouding tegenover de handelsagent voor zover het een in het eerste lid bedoeld gegeven betreft.

Art. 10.

Behoudens strijdig beding is het commissieloon 15 dagen na het verzenden van de in artikel 9 bedoelde opgave eisbaar. Indien de order gedeeltelijk of trapsgewijze wordt uitgevoerd, is het commissieloon onder dezelfde voorwaarden eisbaar in verhouding tot het uitgevoerde deel.

Art. 11.

Indien de handelsagent, door de schuld van de principaal en zonder dat die een geval van overmacht kan invoeren, zijn taak niet normaal heeft kunnen vervullen, heeft hij recht op een rechtvaardige vergoeding.

Deze vergoeding is niet verschuldigd indien de principaal als redenen voor de volledige of gedeeltelijke niet-uitvoering onvoorziene omstandigheden kan aanvoeren, die onafhankelijk zijn van zijn wil.

Voor de berekening van de vergoeding gaat de rechter uit van het bedrag der gedurende de voorgaande 12 maanden verdiende commissielonen alsmede van alle andere ter zake dienende omstandigheden.

Art. 12.

Indien de agentuurovereenkomst die voor een bepaalde tijd is aangegaan, na het verstrijken van de termijn wordt voortgezet, wordt zij geacht wederom te zijn aangegaan op dezelfde voorwaarden, maar voor ten hoogste één jaar.

Deze bepaling is van toepassing bij verdere stilzwijgende voortzetting.

Art. 13.

Indien de agentuurovereenkomst is aangegaan voor een onbepaalde tijd of voor een bepaalde tijd met recht van

cianon anticipative, chacune des parties peut y mettre fin moyennant un préavis convenu. A défaut de convention sur ce point, le représenté ne pourra valablement dénoncer le contrat que moyennant la signification d'un préavis d'une durée de 3 mois, majorée d'un mois par année entière d'exécution du contrat avec un maximum de 12 mois. Ces délais sont réduits de moitié lorsque l'agent rompt le contrat.

Le préavis prend cours à l'expiration du mois civil pendant lequel il a été signifié.

Le préavis doit être notifié par lettre recommandée à la poste ou par exploit d'huissier.

Lorsque les parties résident dans un même pays, le préavis est présumé être parvenu à la connaissance de l'autre partie le troisième jour ouvrable qui suit la date de son expédition.

Art. 14.

Sauf convention contraire, le contrat d'agence prend fin par la mort de l'agent.

Si, au décès du représenté, ses ayants cause ne poursuivent pas les activités commerciales pour lesquelles l'agence a été accordée, ceux-ci doivent à l'agent une indemnité égale à trois fois la moyenne mensuelle des commissions allouées au cours des 12 mois qui précèdent la date du décès du représenté.

Art. 15.

Chaque partie peut mettre fin au contrat d'agence à tout moment. Néanmoins, la partie qui met fin au contrat sans en respecter la durée ou sans tenir compte du délai du préavis légal ou conventionnel et sans que l'autre partie y consente, doit des dommages-intérêts, à moins que la rupture du contrat soit justifiée par un motif sérieux, porté sans délai à la connaissance de l'autre partie.

Constituent des motifs sérieux, des circonstances telles qu'il ne peut être raisonnablement exigé de la partie qui met fin au contrat de le maintenir en vigueur, même temporairement.

Si la rupture du contrat est fondée sur la faute grave de l'autre partie, celle-ci pourra être condamnée à des dommages-intérêts.

Est nulle la clause qui autorise l'une des parties à déterminer s'il y a motif sérieux ou faute grave.

Art. 16.

Chaque partie peut demander en justice qu'il soit mis fin au contrat d'agence :

10) dans les cas visés à l'article 15, alinéas 2 et 3;

2° en raison de circonstances exceptionnelles, de nature telle que l'équité exige qu'il soit mis fin au contrat avec ou sans délai.

Le juge fixe la date de la cessation du contrat.

Au cas où le juge prononce la résiliation en vertu de la disposition du 2° ci-dessus, il peut allouer une indemnité au défendeur. Il peut accorder termes et délais pour le paiement.

vervroegde opzegging, is ieder van beide partijen bevoegd ze te doen eindigen met inachtneming van de overeengekomen opzeggingstermijn. Bij gemis van een beding ter zake kan de principal ze slechts geldig opzeggen met inachtneming van een opzeggingstermijn van drie maanden, vermeerderd met een maand per volledig jaar uitvoering van het contract, doch ten hoogste met twaalf maanden. Die termijnen worden met de helft verminderd wanneer de agent het contract verbreekt.

De opzeggingstermijn gaat in na afloop van de kalendermaand waarin de opzegging is gedaan.

De opzegging moet bij een ter post aangetekend schrijven bij deurwaardersexploot ter kennis worden gebracht.

Wanneer de partijen in een zelfde land verblijven, wordt de andere partij geacht van de opzegging kennis te hebben gekregen op de derde werkdag volgend op de datum van de verzending.

Art. 14.

Behoudens andersluidende overeenkomst eindigt de agentuurovereenkomst door het overlijden van de handelsagent.

Indien de rechtverkrijgenden bij het overlijden van de principal de handelswerkzaamheden, waarvoor de agentuur is verleend, niet voortzetten, moeten zij aan de handelsagent een vergoeding betalen welke gelijk is aan driemaal het maandelijks gemiddelde van de commissielonen welke in de loop van de 12 maanden vóór de overlijdensdatum van de principal zijn uitgekeerd.

Art. 15.

Iedere partij kan te allen tijde de agentuurovereenkomst doen eindigen. Nochtans is de partij die de overeenkomst beëindigt zonder eerbiediging van haar duur of zonder inachtneming van de wettelijke of overeengekomen opzeggingstermijn en zonder dat de wederpartij daarin toestemt, schadelijkelijk, tenzij zij de overeenkomst doet eindigen om een ernstige, aan de wederpartij onverwijld medegedeelde reden.

Ernstige redenen zijn omstandigheden van zodanige aard dat van de partij die de overeenkomst doet eindigen, redelijkerwijze niet gevergd kan worden de overeenkomst, zelfs tijdelijk, in stand te laten.

Indien de beëindiging van de overeenkomst gegrond is op een ernstige tekortkoming van de wederpartij, kan laatstgenoemde tot schadevergoeding veroordeeld worden.

Een beding volgens hetwelk een der partijen mag uitmaken of er een ernstige reden of ernstige tekortkoming is, is nietig.

Art. 16.

Ieder van beide partijen is bevoegd de rechter te vragen de agentuurovereenkomst te ontbinden :

10) in de gevallen bedoeld in artikel 15, lid 2 en lid 3;

2° op grond van zodanige buitengewone omstandigheden, dat billijkheidshalve aan de overeenkomst na een bepaalde tijd of dadelijk een einde moet worden gemaakt.

De rechter bepaalt op welke dag de overeenkomst eindigt.

Spreekt de rechter de ontbinding uit op grond van hetgeen is bepaald in 2° hiervoren, dan kan hij aan de verweerder een vergoeding toekennen. Hij kan bepalen dat deze in termijnen wordt betaald.

Art. 17.

Pour le calcul des dommages-intérêts dus en vertu de l'article 15, alinéas 1 et 3, le juge prendra en considération soit la durée pour laquelle le contrat d'agence avait été conclu, soit en cas de contrat à durée indéterminée, la durée du préavis qui aurait dû être donné en application de l'article 13. Pour l'établissement de cette somme, il est tenu compte des rémunérations antérieures.

Le juge pourra réduire cette somme si, en raison des circonstances, elle lui paraît trop élevée.

La partie lésée peut, au lieu de réclamer l'indemnité prévue aux alinéas précédents, exiger le dédommagement intégral de son préjudice, à charge pour elle d'en apporter la preuve.

Art. 18.

Au moment où le contrat prend fin, l'agent qui, par son activité, a créé ou développé une clientèle et qui a ainsi procuré une plus-value notable à l'entreprise du représenté, a droit à une indemnité appropriée; celle-ci pourra être réduite ou refusée si l'équité le commande.

L'indemnité ne dépassera pas le montant d'une année de rémunération, calculée d'après la moyenne des cinq dernières années ou d'après celle de la durée entière du contrat si celui-ci a duré moins longtemps.

Art. 19.

Dans le cas visé à l'article précédent, l'agent pourra également réclamer une juste indemnité pour les frais exposés en vue d'exploiter sa représentation et dont il n'a pu tirer profit à la suite de la rupture du contrat, en ce compris les indemnités de préavis qu'il doit donner aux employés et sous-agents engagés en vue de l'exploitation de la représentation.

Art. 20.

La clause qui impose à l'agent une restriction à son activité après la fin du contrat d'agence, n'est valable que si elle est constatée par écrit.

Le représenté ne peut se prévaloir d'une telle clause si le contrat a pris fin :

1°) parce que le représenté a unilatéralement mis fin au contrat sans observer le délai légal ou conventionnel et sans qu'il y ait motif grave communiqué sans délai à l'agent, à moins qu'il ait payé en même temps l'indemnité due en vertu de l'article 17, alinéa premier;

2°) parce que l'agent a mis fin au contrat pour un motif grave dont il est fondé à faire grief au représenté et qu'il a communiqué sans délai à celui-ci;

3°) par la décision judiciaire prononcée sur base de circonstances dont l'agent est fondé à faire grief au représenté.

Art. 17.

Ten aanzien van de berekeningen van de krachtens artikel 15, lid 1 en lid 3, verschuldigde schadevergoedingen houdt de rechter rekening ofwel met de duur waarvoor de agentuurovereenkomst was afgesloten, ofwel — bij een overeenkomst van onbepaalde duur — met de termijn van de opzegging welke bij toepassing van artikel 13 had moeten worden gegeven. Voor de vaststelling van deze som wordt rekening gehouden met het in de voorafgaande tijd verdiende loon.

De rechter is bevoegd deze som te verminderen, indien zij hem met het oog op de omstandigheden te hoog voorkomt.

De benadeelde partij kan, in plaats van de in de voorafgaande leden bedoelde schadeloosstelling, volledige vergoeding van haar schade vorderen, onder gehoudenheid de omvang daarvan te bewijzen.

Art. 18.

Bij het einde van de agentuurovereenkomst heeft de handelsagent die door zijn werkzaamheden een klantenkring heeft geschapen of ontwikkeld en aldus een merkelijk hogere waarde heeft verschaft aan de onderneming van de principal, recht op een passende vergoeding; deze kan op billijkheidsgronden verminderd of geweigerd worden.

Deze vergoeding is niet hoger dan het bedrag van het loon van één jaar, berekend naar het gemiddelde van de laatste vijf jaren of, indien de overeenkomst korter heeft geduurd, naar het gemiddelde van de gehele duur daarvan.

Art. 19.

In het in het vorige artikel bedoelde geval kan de agent eveneens een billijke vergoeding eisen voor de kosten in verband met de exploitatie van zijn vertegenwoordiging en waaruit hij ten gevolge van de verbreking van het contract geen profijt heeft kunnen halen, met inbegrip van de vergoedingen wegens opzegging die hij moet uitkeren aan de bedienden en subagenten die hij met het oog op de exploitatie van zijn vertegenwoordiging in dienst heeft genomen.

Art. 20.

Een beding dat de handelsagent beperkt in zijn vrijheid om na het einde van de agentuurovereenkomst werkzaam te zijn, is slechts geldig indien het schriftelijk is vastgesteld.

Aan zodanig beding kan de principal geen rechten ontleenen, indien de overeenkomst is geëindigd :

1° doordat hij op eenzijdige wijze de overeenkomst heeft beëindigd zonder inachtneming van de wettelijke of overeengekomen termijn en zonder een ernstige, aan de handelsagent onverwijld medegedeelde reden, tenzij hij terzelfdertijd de op grond van het eerste lid van artikel 17 verschuldigde vergoeding heeft uitbetaald;

2° doordat de handelsagent de overeenkomst heeft beëindigd om een ernstige, onverwijld aan de principal medegedeelde reden, waardoor laatstgenoemde een verwijt treft;

3° door een rechterlijke uitspraak, gegrond op omstandigheden ter zake waarvan de principal een verwijt reeft.

Le juge peut, à la demande de l'agent, annuler cette clause ou en limiter les effets, lorsqu'elle paraît excessive, eu égard aux intérêts légitimes du représenté.

Si le représenté a stipulé une amende ou une indemnité déterminée pour le cas où l'agent agit en infraction à cette clause, le juge peut, à la demande de l'agent, réduire cette amende ou cette indemnité, si celle-ci lui paraît exagérée.

Art. 21.

Toutes actions basées sur les articles 15 et 18 se prescrivent par un an après le fait qui a donné naissance à l'action.

Art. 22.

L'agent commercial, domicilié en Belgique, peut assigner le représenté en Belgique, soit devant le juge de son propre domicile, soit devant le juge du domicile ou du siège social du représenté.

Dans le cas où le litige est porté devant un tribunal belge, celui-ci appliquera exclusivement la loi belge.

Art. 23.

Il n'est pas permis de déroger aux articles 3, 7, alinéa 3, 8, alinéa 3, 11, 13, alinéas 1 et 3, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 et 23, alinéa 2.

Ces dispositions sont de plein droit applicables aux contrats en cours.

13 août 1975.

G. CUDELL,
L. RADÜUX.

De rechter kan op verzoek van de handelsagent zulk een beding gedeel of gedeeltelijk teniet doen, wanneer het overdreven lijkt in verhouding tot de rechtmatige belangen van de principaal.

Indien de principaal een boete of een bepaalde schadevergoeding heeft bedongen voor het geval dat de handelsagent handelt in strijd met het beding, kan de rechter op verzoek van de handelsagent deze boete of schadevergoeding verminderen, zo hij die overdreven acht.

Art. 21.

Rechtsvorderingen op de artikelen 15 en 18 verjaren door verloop van een jaar na het feit dat de vordering deed ontstaan.

Art. 22.

De handelsagent die zijn woonplaats in België heeft, kan de principaal in België dagvaarden, hetzij vóór de rechter van zijn eigen woonplaats, hetzij vóór de rechter van de woonplaats of van de maatschappelijke zetel van de principaal.

Wanneer het geschil vóór een Belgische rechtbank gebracht wordt, past die uitsluitend de Belgische wet toe.

Art. 23.

Van de artikelen 3, 7, derde lid, 8, derde lid, 11, 13, eerste en derde lid, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 en 23, tweede lid, mag niet worden afgeweken.

Die bepalingen zijn van rechtswege toepasselijk op de lopende contracten.

13 augustus 1975.